

[ftm.nl](https://www.ftm.nl)

Lezen: de Donut-economie van Oxford-onderzoeker Kate Raworth FTM

Gastauteur

6-9 minuten

Kate Raworth is een opstandige econoom die nadenkt over de rol van haar vakgebied in de 21e eeuw. Haar boek over 'Doughnut Economics' is de perfecte handleiding voor economiestudenten om met hun professoren in discussie te gaan, schrijft Martijn Jeroen van der Linden. Een recensie.

Vorige maand publiceerde Oxford-onderzoeker Kate Raworth haar boek [Doughnut Economics](#) (2017). Naar aanleiding van dat boek [noemde](#) George Monbiot Raworth in *The Guardian* de 'John Maynard Keynes van de 21e eeuw'. Zelf zou ik niet zo ver willen gaan, maar *Doughnut Economics* is wel een aanrader voor eenieder die op zoek is naar kennis over de 'nieuwe economie'.

Raworth begint haar boek met verschillende voorbeelden van de wereldwijde opstand in het economie-onderwijs. Zo beschrijft ze bijvoorbeeld hoe studenten uit protest massaal het college van Gregory Mankiw, de auteur van het meest gebruikte boek in de macro-economie, uit liepen; ook gaat ze in op het [International Student Initiative for Pluralism in Economics](#). De conclusie van Raworth: 'no other academic discipline has managed to provoke its own students into worldwide revolt' — alleen in de economie zijn studenten massaal aan het protesteren geslagen. Met

andere woorden, er is behoefte aan fundamentele verandering in het economie-onderwijs.

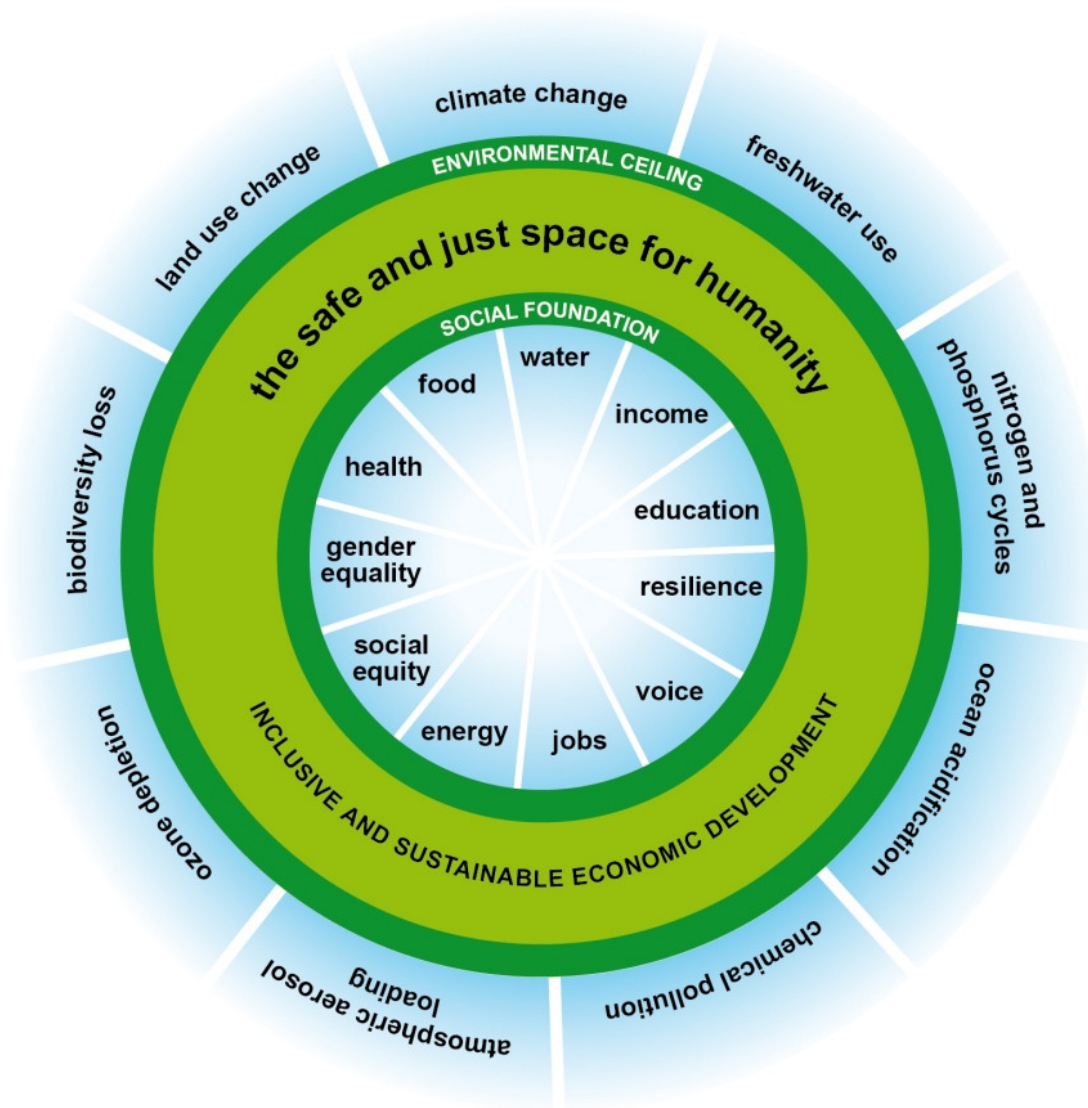
Alleen in de economie zijn studenten massaal aan het protesteren geslagen

Volgens Raworth zijn de universiteiten en tijdschriften die de economische ‘top’ vormen echter juist degenen die het minst tot verandering bereid zijn: zij blijven vasthouden aan het smalle neoklassieke denkkader. [Recent onderzoek](#) naar bacheloropleidingen in Nederland toont aan dat neoklassieke economische theorie ook hier nog steeds domineert. Slechts 23,8 procent van de tijd wordt besteed aan andere economische scholen.

Donut

Maar Raworth laat het niet bij haar kritiek op het dogma van de economische opleidingen. Ze neemt namelijk ook het masker af van het huidige economisch denken. In heldere taal legt ze uit waarom de focus op BBP-groei, neoklassieke economische theorie en neoliberalisme in de 21^e eeuw niet meer voldoen. Daarnaast herdefinieert ze de taak van economen: Economen moeten in haar ogen niet langer hun tijd besteden aan het ontdekken van “wetten”, maar zich richten op het ontwerpen van distributieve en regeneratieve systemen.

Afbeeldingen staan centraal in het betoog van Raworth, en met reden. Die moeten namelijk een bijdrage leveren aan de transitie van ‘oud’ naar ‘nieuw’ economisch denken. De belangrijkste visualisatie is deze *doughnut*, die het Bruto Binnenlands Product zou moeten vervangen als graadmeter voor de welvaart in een land:

De binnenste ring definieert elf basisvoorzieningen waar ieder mens recht op heeft; de buitenste ring geeft negen planetaire grenzen weer. Volgens Raworth is de doelstelling van de mensheid in de 21^e eeuw om binnen het 'rechtvaardige en veilige' deel van de doughnut te komen en te blijven. Naast de donut komt Raworth met nog zes nieuwe visualisaties voor economen in de 21e eeuw; de meeste zijn reeds te vinden op haar [website](#).

Ontmaskering

Een van de scherpste passages is de ontmaskering van de claim van waarde vrije economische theorie. Raworth gaat terug naar onder andere Jeremy Bentham (1748-1832), William Stanley

Jevons (1835-1882) en Léon Walras (1834-1910). Die laatste twee gebruikten Bentham's filosofie van het utilitarisme als basis voor de economische theorie die tegenwoordig de neoklassieke wordt genoemd.

Raworth legt niet alleen uit hoe deze theorie aanneemt dat ieder mens op rationale wijze zijn of haar onverzadigbare behoeften probeert te vervullen (*homo economicus*), maar laat ook zien hoe deze theorie uiteindelijk verheven is tot een normatief model voor het gedrag van economische actoren: Individuen en bedrijven maximaliseren namelijk niet alleen respectievelijk hun nut en hun winst (descriptief), maar volgens de neoklassieke economie *moeten* ze dit ook doen (prescriptief). Neoklassieke theorie is dus niet waarde vrij, zoals soms wordt gesteld; het is juist normatief.

"Veel onhaalbaar gedachte ideeën zijn inmiddels onvermijdelijk gebleken"

Om nieuw economisch denken te realiseren, stelt Raworth voor het nauwe mensbeeld van de *homo economicus* te vervangen door één dat gebaseerd is op wederkerigheid, veranderende waarden, onderlinge afhankelijkheid en verbondenheid met de natuur.

Ook stelt Raworth voor niet langer te wachten op het moment waarop economische groei vanzelf ongelijkheid oplost. Dit moment, zo stelt ze, zal simpelweg nooit komen. In plaats daarvan oppert Raworth de economie 'distributief' in te richten, door onder andere de implementatie van een maximum inkomen, nieuwe (juridische) organisatiestructuren, verschillende manieren om kennis gemeenschappelijk te maken, een kortere werkweek en een wereldwijd belastingsysteem voor bedrijven.

Planetair huishouden

Raworth toont inzicht door te stellen dat sommige van haar belastingvoorstellen op dit moment onhaalbaar klinken en vervolgens te benadrukken dat veel ooit onhaalbare ideeën — bijvoorbeeld de afschaffing van slavernij en kiesrecht voor vrouwen — inmiddels onvermijdelijk zijn gebleken. Raworth verwacht dat de 21^e eeuw de eeuw van het ‘planetaire huishouden’ wordt, en dat globale belastingheffing daarin onvermijdelijk gaat zijn.

(Het is nodig dat bedrijven en financiers hun doelen bijstellen

Tot slot moet de economie volgens Raworth niet alleen distributief zijn, maar ook regeneratief. Dus niet ‘nu groeien en later opruimen’, maar meteen het goede doen. We moeten dus zo spoedig mogelijk van een degeneratieve industriële economie naar een regeneratieve circulaire economie.

Om zo’n economie te bereiken is het nodig dat bedrijven en financiers hun doelen bijstellen: het doel dient niet langer winstmaximalisatie of maximale aandeelhouderswaarde te zijn. In plaats daarvan moeten we naar een waarde die gedreven wordt door ambitie en langetermijndenken. Voor de 21^e-eeuwse econoom ziet Raworth een rol weggelegd in het ontwerpen van economisch beleid dat dit mogelijk maakt.

Mijn voornaamste kritiekpunt op Raworth is dat ze het individu soms wat uit het oog verliest. Waar neoklassieke economie faalt door methodologisch individualisme, vergeet Raworth het individu soms überhaupt te noemen. Daarnaast zou Raworth’s analyse sterker worden indien ze expliciet onderscheid zou maken tussen economische doelstellingen (circulaire productieprocessen) en niet-economische doelstellingen (hoogwaardig onderwijs en zorg). Desondanks is *Doughnut Economics* een meesterlijk boek over nieuw economisch denken

en de perfecte handleiding voor studenten om met hun
(neoklassiek) economische professoren in gesprek te gaan.
Lezen dus.

A large empty rectangular box with a small orange triangle at the top left corner, and a row of six smaller empty rectangular boxes below it.